FOLIA ETHNOGRAPHICA 47/2
Supplementum ad Acta Musei Moraviae *Scientiae sociales XCVIII 2013*

ZÁZNAMY LIDOVÝCH OBYČEJŮ NA BRNĚNSKU Z TERÉNNÍCH VÝZKUMŮ MIROSLAVY LUDVÍKOVÉ

EVA VEČERKOVÁ
Moravské zemské muzeum – Etnografický ústav, Brno

ABSTRACT: The paper deals with the research of the ethnographer Miroslava Ludvíková in Brno region in 1954–1957. Besides the traditional folk clothes she documented folk customs as well. The hand-written notes in the field journals of M. Ludvíková are transcribed in the article.
KEY WORDS: Folk customs – research of Miroslava Ludvíková (1954–1957) – Brno region – Moravia

Vědecká a sběratelská činnost Miroslavy Ludvíkové směřovala přednostně k materiální kultuře: lidový oděv a strava byly jejími oblíbenými a stěžejními tématy. Zajímaly ji i další stránky lidového života, často a právě v kontextu s náměty již zmíněnými, které se staly předmětem jejích výzkumů a bádání a které posléze zhodnotila ve vědeckých studiích a na autorských výstavách. Připomeňme objevné statě o obchůzkách se smrtkou na Znojemsku,[1] o narozeninových a pohřebních obyčejích,[2] o pohřebních obrázcích,[3] články o obřadní stravě[4] a formách postu v lidovém prostředí,[5] o pohřebních hostinách.[6] Rozsáhlá a odborně fundovaná výstava *Tisíc kraslic* (1961) přinesla odborné a laické veřejnosti poprvé tento fenomén tradiční kultury – obyčejový a výtvarný – a ve výběru exponátů seznámila s cennou sbírkou Etnografického ústavu.

Počátky sběratelských a výzkumných cest Miroslavy Ludvíkové do brněnského okolí se datují do poloviny padesátých let 20. století, kdy působila jako učitelka ve Střelicích u Brna a krátce na to již v Moravském zemském muzeu, tedy do počátků jejího zájmu o lidovou kulturu a etnografii. Záznamy z té doby se týkají hlavně kroje, avšak poznamenávala si z vyprávění pamětníků i projevy obřadního života lidí v běhu roku a rodinných událostí a slavností. Jsou to záznamy z rozhovorů s pamětníky, narozenými vesměs v poslední čtvrtině 19. a na samém počátku 20. století, záznamy zčásti retrospektivní, zčásti odrážející situaci v první polovině padesátých let 20. století. Informace si zapisovala tužkou do školních linkovaných sešitů. V prvním sešitě jsou to záznamy spadající do roku 1954. Obsahují hlavně informace o kroji ve Střelicích u Brna, které posléze využila a zhodnotila ve studii,[7] dále různé poznámky a výpisky z literatury, excerpta z pozůstalostních inventářů z Městského archivu v Brně a také řadu zápisů lidových obyčejů, zejména svatebních. Druhý sešit s určitějším zaměřením, nadepsaný *Výzkum na obřadní kroj, pověry výroční a rodinné*, obsahuje zápisy z roku 1957 z několika obcí v okolí Brna.[8] Z pramenného materiálu, který poskytují terénní deníky Miroslavy Ludvíkové, jsme vybrali pasáže týkající se obyčejové tradice,[9] cenné zejména pro hlubší poznání její starší fáze.

Texty I.

STŘELICE U BRNA

Svatba. *Veslóženec,* /koláč/ 20 cm vysoký, *napíchaní koni, panenky, praporečky zlaty, červeny, stříbrný, žluté dracón,* uprostřed dvě velké kytky. /Měla ho/ Hedvika Drimlova jako poslední.

Mládenci měli vyšívané ručníky, 30 cm široké, naškrobené. Připnuté na řemenu pod kabátkem. Nevěsta s družičkou musely je obstarat pro mládence.

Družička neměla *mřížku* /úvodnici/, jinak /byly/ nastrojeny stejně, obě měly věnce (všechny /družičky/ měly věnce).

/Průvod/ ženich s družbou, nevěsta s družičkou, mládenci pohromadě, družičky pohromadě. Stará chasa tak, jak stádo běží.

Muzika hrála od rána u ženicha, až se šlo do kostela.

Ženich se všema /šel/ pro nevěstu.

Vysloužence se nesl tam, kam se nevěsta vdávala. Nesl /ho/ na hlavě první družba, nosil na stůl (*pu, pu,havránku, ustupte na stránku*).

Když se vezly peřiny, někdo dělal žida (2.–3. den). Panímámy na voze měly peřiny, *žid se střepy v pytlu bóchal* o zem. Dva židi – měli peřiny zabavovat, šikovný – je /chtěl/ ukrást, mezitím mládenci odnášeli peřiny do domu, likérky dávali židovi, ten pil, využili /mládenci/ situace.

Brány: /Jeden/ rajtoval na řičici s koňskou hlavou, tancovali s pometlama.

Kuchařky u brány rozdávaly koláče. Rozbily hrnec s popelem.

Brána se nadzdvihla /propouštěla/

Šprýmy, dvě tancovaly s nastrojeným pometlem podle muziky, která šla z kostela. Jedna rozbila hrnec před svatebčany.

Pometlářky podlezly /bránu/ a honem šly ke stromečku.

Stromek se dal družbovi a ten jej nesl.

Za 2–3–4 – neděle trachtace po svatbě. Sousedky z nejbližšího sousedství. Tancovaly s pometlem, ženský s vínem, vybíraly hl. u mužů (dávali na svatbu), peníze hlavně.

Nevěstu a ženicha nechtěli pustit dom, tloukli, družba prosil. /Dali nevěstě/ pecen chleba, dřevěný nůž, tím zkoušeli nevěstu, jaká bude, lakomá, štědrá, šikovná. Dřevěný nůž = lakomá.

Cukroví bylo jen na vysloužencích. Pekl /je/ zvl. pekař v Brně nebo až ve Šlapanicích. Po kostele jen koláče a víno, pak převlíct, do hospody. Do domu svatby průvodem s muzikou. Do šesti až půl sedmé, /potom/ *pudeme ke stolum* do 10–11 hodin /večer/ – pak zas se tancovalo do 4 hodin /ráno/.

Co se jedlo: zabila se jalovice, prase; hovězí polévka, *šurky kysely z pajšlu*. Jedlo se po půlnoci nebo na druhý den.

Kam se keré ženil, tam se šlo. Přizeň její – u nevěsty, u ženicha z ženichovy strany příbuzní.

/Brána svatební/ *vídeňský šátky na šňůře, stromek* /jako/ *vánoční nastrojené*, napečené cukroví. Na stolku víno, talíře, peníze.

Když sem šla přes zahradu, hájíček,
zpíval tam slavíček
a on mně povídal, abys ten stromeček vzala
a těm novomanželům je podala.

Samy vdany /u toho/

Na dvě strany rozděleni muzikanti. Cymbál na malé svatbě, v hospodě 1 housle, cymbál, čelo. Na svatbě *samé žert, plkačke*

Na ***vostatky*** *před škaredó středó* před 12. /24./ hodinou se ukončilo, hostinský si nachystal *harynky*, tvarůžky se jedly po půl 12.

*Na **Smrtnó nedělo** ozdobené došek, za ženskó oblečené*, dům od domu chodili

Hody. V sobotu stárci dovezli máju na obecní hostinec i ženáči pomáhali, narazila se bečka, pili všichni.

Obr. 1. Střelice, 10. 7. 1923, novomanželé Václav a Josefa Novotní, foto neznámý autor.
Abb. 1. Neuvermählten Novotný, Střelice 10. 7. 1923. Fotoarchiv des EI MLM.

Obr. 2. Střelice, 1923, „dodĕrek", foto neznámý (stojící 4. zleva Miroslava Ludvíková).
Abb. 2. Miroslava Ludvíková beim Fest dotĕrek in Střelice bei Brünn, 1953 (auf dem Foto die 4. von links in zweiter Reihe). Fotoarchiv des EI MLM.

Obr. 3. Střelice, 1953, hody, foto neznámý.
Abb. 3. Střelice, Kirchweih 1953. Fotoarchiv des EI MLM.

Ozdoba máje: křížek čtyřramenný, jablka napíchaná /na něm/. Po hodech se *kátěla*, děti čekaly na jabka, křížek dělal tesař. *Pěkně ohoblované* /kmen/.

Stejně oblečeni /chasa/, nebylo rozdílu. Chasa na řad /pila/, hostinský a třetí stárek znamenali všechno, po tři dny. Druhý den *skládka* večer (*na stary hody*). Hrálo se, tancovalo, děvče /bylo/ zavedeno tanečníkem do zvláštní světnice ke skládce (1. stárka dávala 5 zlatých, atd. - podle bohatství), chlapec za to dostal cigáru.

Peníze /vyúčtování/ - 2. neděla po hodech. Stárci s mládenci počítali, zaplatili muzikantům, co se propilo a vydání *na řad* - platili chlapci (kouření a pití).

Cifrovali u muzikantů - ruce vzhůru a drželi se kolem krku

Do kola se chytly jen svobodny. Smíšená kola /pod májí/ zřídka.

Za starých časů nebyly *babsky hody*

Od starých hodů /chlapci/ chodili po dědině a zpívali - budoucí, co měli jít k odvodu do dubna; v sobotu třeba, ne každý den

Štrajchová muzika - Švestka cymbál, *při plecho klókl* na buben

dudáci žebraví byli Srbi, místní žádní

Dudáci - bylo to něco jako žebráci

šumaři z hor chodili

Mája pro maly, jak bydlí Gregora

Na obecním hostinci pro velké. *Na stary hody* /císařské hody/, *na trojicu* /mladé hody/

Taneční zábava:

ho Komárka cymbál

ho maléch - do 20 let

ho velkéch - od 20 let

Tance strašák, kanafaska, žid, žabská, chlapecké skočné

/**Výčep vína pod vichem**/ Před 65 lety vyhynulo víno samosebou, neobnovili to, jen dva, Holešovský č. 4 (v humně a v Kamínku) kolem Vánoc vystrčil víšek - prodával víno

Politické strany všecko rozbily.

Texty II.

TUŘANY

Jan Franc, nar. 1895

Narození. Do kóta: *slepica v kótňáku*, bábovka veliká, kmínka kořalka

Hned /šly/ navštívit před křtinami - kmotřenka, švagrová, rodina, kamarádky, vždy se něco přineslo.

Dědeček byl kmotrem 43 dětí, tatínek 17 dětí. Byli oblíbení. Manžel rodičky chodil říkat /o kmotrovství/.

Šestinedělka nesměla vyjít, přivolávala *bóřko* a rvačku v hospodě

Jel sem do mlýna do Bedřichovic. Jela se mnó Dvořačka. Kobyla se mně začala krótit, buch sebó, skočí. Vona začne křičet: Já su v jiným stavu! Sedla na pytle, obrátila se obličejem dozadu a kobyla se uzdravila. (Kobylka se jí líbila, ale těhotná žena nesmí sedět za koníma a dívat se na ně).

Odvody. Začalo se na vostatky, protože z jara se chodilo na odvod. V úterý chodili rekruti po domech (jako maškaři).

Rekruti - bažanti, paví péra, jen to a nic víc.

Až byli odvedení vojáci, zas chodili. Vlastně den před tím. Voze nastrojeny, dva až tři. Když jeli zpět, měli čepice jako vojáci, červené. Neodvedenci koupili odvedeným kytky. Od jara do podzimu chodili v těchto čepicích.

Svatba. Oděv: věnec, zapleteny vlasy. Na pelerinový plášť si nepamatuje. V létě nic, v zimě kožich. Rozmarýn, nevěsta prý kytku, družbové myrtu nebo rozmarýn. Úvodnice nepamatuje.

Zalikování - *ornátové vlňák*, na šňůře tři vídeňské šátky. Kvítka na tom přišitý. Stromek nepamatuje.

Večer při hostině s děckem upečeným /pečívem/

Postup celé svatby:

Přišli družbové do domu nevěsty, šli si pro své družičky. Před cestou do kostela museli pozvat hosty. Až se přišlo z kostela, byli ve vestách a měli ty ručníky. Po kostele zase zvali: *Nevěsta a ženich nás posílajó, obeste přišle na tó svadební hostino, voli sou zabitý, stoly sou pokryty vše je hotovo, ženich s nevěstou zvó vás nanovo.*

Cesta do kostela:

1/ *vodprošování* v seknici, družba vzal nevěstu a ženicha, uvedl je před rodiče nevěsty, oni poklekli a žádali za odpuštění a požehnání.

2/ V Tuřanech šli do kostela pěšky, Dvorští jeli na voze. Při svatbě i do kostela i z kostela se střílelo. Při velký svatbě bylo 7-8 muzikantů

Večer cymbál - Hložek (kostelní zpěvák)

Když dostávali požehnání (v kostele), měli (nevěsta+ženich) věnečky na ramenou, kdo je dřív sundá.

N+Ž si stoupali si na nohu - /který z nich bude/ pod pantoflem

Když prší - štěstí, jasno - *tak jasné budó mět život*

V úterý u nevěsty, středa u ženicha (v neděli poslední ohláška).

Zalikování - když měli vcházet do domu. Kdo si to nepřál - nebylo

Koláč *veslóžené* nepamatuje.

U domu bylo zamčený, ženich *klókl*. Otevřeli dveře, se *starém mléčňákem* plným cukrlat se praštilo o zem. Žena dala nevěstě pometlo, ta musela práh zamést.

Až u stolu /podali nevěstě/ dřevěné nůž. Podle krájení /se usuzovalo/, zda bude lakomá nebo štědrá. Ženich s nevěstou měli příbor a talíř jeden, společný. Po stolování družbové chodili s mísou, družičky /nesly/ utěrku - umývání ruk. Kdo uměl ručník zasukovat - /znamenalo to/ konec umývání. *Sózení* družby, že si to nechal /líbit/.

Pak se šlo tančit, sólo ženich + nevěsta, pak tchán nevěsty a matka ženicha. Před 12. hodinou se šlo zpět, jedlo se znova.

Na svatby se dělala panenka z papíru.

Družbové měli na levé straně ručník, zavěšený na řemen.

Smrt a pohřeb. Smrt: pes vyl, sýček, černá slepice kokrhá. Neočekávaný hluk (hruška se zachvěla - matka zemřela). Na slepičím peří se dobře neumře. Dali /zemřelého/ na slámu na zem, až poslední den ho dali do rakve. Přichystala se sláma žitná, dlouhá, cepová, pěkná vytřepaná. Až zemřel, otevřely se okna, pak se zavřely. Sláma po mrtvém se spálila.

Co kdo měl nejlepší /oblečení/, to do truhle, podle přání. Většinou svatební. Staré babičky si vyžádaly třeba červený vyvázaný šátek. Svíčkou hromničkou *vobnášeli* mrtvolu třikrát.

Do rakve modlicí knížky, růženec, křížek do ruky; manželé mívali křížky pro rakev, visely nad kropenkou.

Máry ozdobeny červeným rouchem a myrtou; staří černým.

Večer první den se chodilo modlit. Kostelní žebračky dostávaly jídlo, na ty se zvlášť pamatovalo. Celé tři dny, ve dne v noci, svítilo se, protože byla zatažena okna. Kdo navštívil mrtvého, pokropil ho třemi svázanými žitnými klásky.

Věnešná: 12 sousedů, ti vynášeli z domu a na hřbitov. Ti *držijó věnešnou* (z domu na ulic vynášejí dva; mezi dveřmi udělají s rakví kříž. Šli do hospody, dostali pohoštění (koláče, uzenky, pití). Dodnes se to dodržuje. Pro ostatní z rodiny je hostina doma.

Ve Slatině strašně naříkaly nad mrtvým. Odříkaly vzpominky: *tos nám dělal a teď si nám odešel*. Někdy si lidé zažvanili (*maminko, zkažte tam tatínka pozdravit*), že se na to se vzpomínalo se smíchem.

Pořadí průvodu: křížek, muži, muzikanti, kněží, rakev, pozůstalí, ženy

Umíráček: ženám stále stejně, mužům - zatrhovalo se třikrát. Zvoní se po oznámení (jen ve dne, v létě do sedmi, ráno v pět hod), na přání, kolik zvonů si kdo poručil v poledne (po poledním zvonění).

Jak dlouho smutek: šest neděl i celý rok.

Obr. 4.–5. Tuřany, hody 1952, foto Karel Otto Hrubý. Stárky; stárci a muž s putnou. Fotoarchiv EÚ MZM.
Abb. 4.–5. Kirchweih in Brno-Tuřany, 1952. Altburschen und Mann mit Butte. Foto K. O. Hrubý. Dorfjugend; Mann mit Butte. Fotoarchiv des EI MLM.

Sv. Jiří. Chodilo se po hranicích, všechny hraničáky obešli. Ve výměře 720 ha, i se zastavěnou plochou. Sádníky se odkopaly - obecní sluha, pastýř, hlídač. Hrabě Mitrovský měl pivovar, dal obci, protože míval revír, 1000 zlatých, 50 m^3 dřeva sám přivezl. Na sv. Jiří 25 čtvrtnic piva; hospodáři mívali slavnost, padlo to ve 13. roku. V roce 1938 to p. Franc obnovil. Kdo slavil, musel dát.

Na **1. máje** ještě teď *chebz* za okno

Hody. Chlapci, jenom stárci (3) měli *kordule*. V srpnu se volili. Poslední byli voleni v roce 1901 starostou, pak se chasa volila sama. Poslední byli Krejčí Leopold (sedlák), Lang Jakub, Harašta Rudolf (dělníci).

Modré kordule nebo i červené. Obojí hladké, nevyšívané. Za otce byly kordule modrý, červené se začaly nosit po 1880, když začal čtenářský spolek Havlíček

Stárci měli na levé straně kytky o hodech, rozmarýn. Zapřáhli koně, jeli do Šlapanic nechávat dělat kytky (stárky).

Nerozlišovalo se dělník - sedlák.

Stárek měl *vrub* (všichni stárci) a džbán (3. stárek). 3 cm široká růžová mašle na vrub, dlouhá $^1/_2$ m. Vrub - prkénko (d. 50 cm, š. 6 cm) + mašlička na držení. Hnědě červ. natřeno. Když se stalo, že se některé provinil, dostal s tím. Vrub si dal každý stárek dělat.

Košaté rozmarýn ještě kromě vrubu nesl v ruce.

Ženský právo, ve Šlapanicích *vařéja*. Vařečka, na ní kytka z umělých i skleněných ozdob

Obecní sluha, pastýř, si chodil na hody pro výslužky s putnou, dnes některý chlapec to nosí.

Rozdvojily se hody 1900-1901: v panské hospodě, k Pazderům, Blažek a ještě 2

Stárky - /bylo/ vždy tajemstvím, jak budou oblečeny. Obchodník to nevyzradil (totéž i nevěsty). Neděle a pondělí - nejlepší oblek.

V neděli se začalo až po požehnání, museli žádat faráře a zúčastnit se požehnání.

V neděli pozdě - oblečení středně parádní. V pondělí - o 2 hod - největší paráda. Úterý - normálně oblečené

Na *place* venku /byli/ v neděli, pondělí, úterý, dokud bylo světlo, pak v hospodě.

První den hedvábný šátek, hedvábné sukně, druhý a třetí den vyšívané sukně, na tom třeba 2 černé sametky. Vyšívaná *půlka* také; co kdo považoval za nejlepší

8. prosince **matička** (*matica*). Normálně oblečená, celá v bílém nastrojená (hodová sukně), obličej zakrytý v bílém. Byla přísnější, než Mikuláš. Kárala děti, strašilo se jí.

Mikuláš: čepica, byl oblečený jak žena. Ornát papírový, berla. *Fósa z kódele*, vaty.

Čert - *vobrácené* kožich, začerněné, rohy od řezníka, napasované na pevnější látku, *vopásané vobřislem*, řetaz, zvonec. Když se otevřely dveře, čert vběhl pod stůl. Čert měl putnu, v síni bylo nachystáno, dal to do putny.

Maminka udělala čerta z karlátek (tělo), z vosku obličej, botky z papíru (z homolovitého cukru). Čert s Mikulášem a dva *kominái* s žebříkem.

Ještě dnes na **Štědrý den** 4 staří muzikanti, přidají se k nim děvčata zpěvačky (15), mají lucerny. Harašta práská bičem, dostanou peníze, u Harašty je pak trachta. Pak na půlnoční zpívají. Střílí. O 6 hodinách vycházejí odtud, kde byla *pastóška*.

Chlapci na **Štěpána** - pacholci, služebný /děvčata/- Nový rok - *doslóžená*.

Hospodáři, hospodyně přispěli. Tomu se říkalo *doslóžená* v některým domě /hostina/. Bylo to dohromady. Zvláštní tancovačka ne.

Dorota - ve Slatině

LÍŠEŇ

Marie Soukupová, nar. 1893

Rekruti - pera z lesních ptáků (sojka), kytky. Hlavně zastrkané veržinky.

Maškary - na hůlce jezdec *úplně jednoduché*

Smrtná neděle - stromek

Velikonoce: Na Zelený čtvrtek zvonilo se všemi zvony, třáslo se stromy - aby bylo hodně ovoce. Na Velký pátek se nesmělo hýbat půdou

Obr. 6. Líšeň, 23. 9. 1933, stárek a stárka, foto Antonín Blažek.
Abb. 6. Altbursch mit Altdirn bei der Kirchweih in Brno-Líšeň, 1933. Foto Antonín Blažek. Fotoarchiv des EI MLM.

Když se jelo **poprvé na pole**, byl to slavnostní den, *udělali před koňama křížek bičem*, vždycky.

Chebz proti čarodějnicím.

Paví peří za kloboukem při **hodech**. Klobouk byl vysoký, skládal se z rozmarýny, paviho peří a různých ozdob. Byly na to umělkyně ve Šlapanicích. Stárci v sobotu zapřáhli a jeli do Šlapanic. V pondělí po obědě vyšli stárci z radnice a obcházeli, zahrála hudba, šli zvat pod zelený strom. Hody pondělí-středa. Z Brna přijížděli si zatancovat pod májou

Matica nechodila

Sv. Mikuláš s čertem

Tři králi: bílé košile, papírové čepice, 1 muž začerněné

Dorota – nebyli přestrojeni

TVAROŽNÁ

Berta Šmerdová, nar. 1876

Úvod. Svatební šaty, zvláště u prvního dítěte, parádní. Nový vlňák v zimě, něco nového muselo být. Všechny, co ji doprovázely, taky svátečně. Úvod byl za týden po porodu, když byla nemocná, tak později.

Šestinedělka nesměla ven, šlo za ní strašidlo. Lidi začali nadávat, *táhla se za ňó bóřka*. Lidi se jí báli, aby do ní neudeřil hrom.

Trachta jako na svatbu, zvláště u chlapce. Bylo zvykem pozvat kněze.

Umřelo dítě – /dávali je/ v dlouhé košilce do rakve

Křtiny nebyly tak velké jako úvod (dítě samo a kmotři). Menší pohoštění.

Svatba: pamatuje ještě úvodnici. Ručník nebyl.

Smrt a pohřeb

Rakev: děvče bílé šaty selské, vlasatá (příp. věnec). Mužští v bílých spodcích a v bílých košilích, později *v černých zdávkových* šatech.

Umíráček – 1 dítě, 2 žena, 3 muž. Od klekání do klekání se nezvoní.

Obnášeli svíci třikrát, kropilo se. Když vydechne, nejstarší začne obcházet. Třikrát, pak všichni, protože se báli, aby nepřišel strašit. Když vydechne, otevřít okno, aby /duše/ nezůstala v bytě a nevlezla do zvířete. Po smrti se má sdělat zrcadlo nebo zastřít černou hadrou, aby se mrtvý *neshlídl*. Dodnes se to udržuje. Mrtvý se dává na zem na žitnou slámu, aby prý tělo ztuhlo. Nemůže se umřít na slepičím peří – vytáhne se, aby se mu ulevilo. Když nemůže umřít, přinesl mu *šťastnó hodinku*; pohádání se smíří.

Voda po mrtvém do potoka (ocet do vody, aby prý byla pěkná). Staré těžké žehličky na břicho, ze sekery se dalo železo (shodilo se ze sekery), aby nebobtnal /mrtvola/, aby prý se to srazilo. Do rakve modlící knížky, růženec, manželé měli 2 křížky.

Rakev – svobodným bílý příkrov na máry, celý hrob bílým papírem (děvčata schválně vlezla do hrobu).

Jedna babička si svázala všechny šaty do uzlíčku a poručila si, *toto mně děte*.

V Holubicích: Jedna babička byla nemocná, než se domácí probudili, tak ležela v seknici na zemi, *ruce složený přes sebo, voblečená do truhle* a byla mrtvá.

Do rakve nová košile (kdo může). Prve hnije v hrobě jazyk. Smrt se neoznamovala dobytku.

Ve dveřích třikrát kříž ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, aby se nevrátil.

Ten den *po klekáňó* před pohřbem na stůl se dá nový ubrus, rožne se svíce. *Modlař, modlařka*, sedne si za stůl. Přijdou sousedky, hlavně /se přichystají/ lavice a židle, nic se nechystá na jídlo. Mrtvý se pokropí 3 svázanými žitnými klásky svěcenou vodou (na Tři krále), třikrát.

Předzvěst smrti: pes, černá slípka kokrhá, ťuhýk. Když tluče, něco bouchne třikrát na okno, spadne ze zdi obrázek. Hodiny se samy zastaví.

Na pohřeb se zve. Dvě děvčata bouchla na vrata a říkala: *Ten a ten .... Vás prosí, abyste přišli zítra po klekáňó na modlení a... hodin na pohřeb*. Všichni sousedi bližší a celá rodina, celé krožek kolem domu, z každého domu se vyprovodí (aspoň jeden z domu).

Horákov-Mokrá: plakávali u hrobu, zvláštní skřeky, úplné scény. *Co se na nás naši maminka nadělali, co nám nakrájeli krajíčků chleba ty ručenky jejich!* V Tvarožné jsou klidnější.

/Zemřelého/ nosí z domu rodina. Pak *sósedi*, šest. – Pozvou se, nejsou stálí. Jeho ročník /zemřelého/ ho nosí. Svobodného svobodný, řezníka řezníci. Po spuštění do hrobu rodina nejbližší klekla.

Těhotná nemá jít k mrtvému, ale na pohřeb může, nemá plakat, aby jí dítě v noci nezlobilo.

Nemá se nad mrtvým moc plakat, protože pak nemá pokoj.

V rakvi se celé tělo pokryje obrázky.

Podváže se /zemřelému/ brada, oči zatlačí, ruce se svážou, nohy také. Palcem se nemají oči zatlačit, ale penízem.

Ve Tvarožný za hřbitovem
hádala se duše s tělem.

Tělo, tělo cos dělalo
cos tak Boha rozhněvalo.
Chodilo jsi v samém zlatě
Včil ji musím trpět za tě.
Do kostela nechodilo...
Dál neví.

Jedna zbožná umřela a do kostela dennodenně, když umřela, dali ji do rakve myrtu, až šel *hrobař vykopávat* (15 let) *mrtvó*, tak ta myrta a tělo bylo neporušeno. Rodině neřekli, *aby jo nepovažovali za svató*. Jak to bude dál, to nevím. To vynesl hrobař.

Pořadí průvodu: křížek děti, muži, kněz, rakev, pozůstalí, ženy.

Děkovávalo se: dříve nejstarší z rodiny, *Pán Bůh zaplať všem, kteří jste doprovodili tu a tu na poslední cestě.*

Modlařka než začne, říká: *Pomodlíme se a jestli komu ublížila, tak jí to odpusťte. Odpusť jí Pámbůh.*

Svobodný v bílém.

Mrtvá nemá být celá černá, šátek světlý

Barva smuteční - černá.

Smutek 6 neděl (nyní rok). Do kostela se chodí *celý černý*, na muziky se nechodí.

Trachta po svobodném /zemřelém/ v hospodě.

TVAROŽNÁ

František Kaláb, nar. 1881

Narození: šestinedělka měla růženec v posteli, aby ji chránil od satana

Odvody: Rekruti obyčejný klobouk s pavím perem, z kterého visely pentle barevné.

Pohřeb: svobodné bílé šátky na hlavách (všechny ženy, i vdané), když umřel svobodný. Jen rodina černé.

Maškary: medvěd - kožich naruby a řetaz, muž za ženu, klec s ptáčkem

Smrtná neděle: chodili se stromkem

Velikonoce: stárci s chlapci obcházeli na velikonoční pondělí s *ohrabečném košem*

Na Jiřího starosta a radní - obešli hranice, bili /chlapce/, aby si pamatoval

Poutě do Křtin, Sloupu, na Vranov, do Tuřan

Hody: Starka obstarávala kytku (ve Šlapanicích), položená byla odpoledne na kloboky. Večer oficírka s menší kytkou. Oficírky dělávali ve Slavkově (na trh do Slavkova /jeli/; kateřinský trh)

Na Martina hody. Červená kordula všechny tři dny. Kytka rozmarýnu na kordule. Od muziky stárka odepjala rozmarýn a dala jej do vody, aby nezvadnul. V neděli před hody se jelo do Šlapanic pro kytky. Ve čtvrtek do Brna se stárkami pro rozmarýn, zpět přes Šlapanice.

Stárci fungovali přes celé rok. Staří nosili fialové, zelené, hnědé kordule, červené jen stárci, nebo když byla slavnost, všichni (když jeli biskupovi naproti nebo hraběti).

Na hode chodil s nima němé a měl putnu, dávali mu koláče (hospodě nebo *chudým rozdale*), *stárci všem zavdávale.*

Mikuláš + čert, *práskávalo se bičama. Fazula s turkyňó, mezi to cukrlata*, rozhodili po stole; čert jich *šibal*

Matička celá v bílým, děti kárala, také darovala.

Dorota - ne

OCHOZ u Brna

Marie Knechtová, nar. 1881

Narození. Volala na šestinedělku - *te seš v kótě*, nesměla se ozvat, *bela be chytla nádcho. Do rána be bela voteklá.*

Těhotná nesměla se k mrtvému, *tvarůžke nesměla, abe* /dítě/ nebylo *rozkesany*; když měla chuť na ovoce a utrhla si (zachtivá), hotař jí nesměl nic říct. Když byla hezká - kluk, když strakatá - děvče (vzalo jí kráso).

Vrany nosí děti. Sypal se mák ven, děcka to dělaly. *Vrana vrana k nám, máme plinky i peřinky, zlatý poviján.*

Aby si ji vážil, muž u porodu byl.

Lůžko se zakopalo, kde se nechodí. Druhá to dávala do hnoja.

Šestinedělka nesmí ven. V hospodě rvačka, sváděli na to na ni.

Kmotřenka po křtu hned za oltářem /dala/ do vínko (peníze, děvčeti náušnice).

Muž říkal o kmotry.

Na úvod velká trachta, na křtiny ani ne.

S dítětem do rakve. /Když zemřela při porodu/

Před kostelem sdělali rakev, dítě kolem ní uváděli (když zůstala).

Odvody: Dříve děvče rekrutovi koupilo *pávový peří*, které ozdobilo pentlemi (*kusáre*). Říkalo se: *to má vod nevěste. Vod hasende* přišli ve vojenských čepicích.

Svatba. Ráno zvat (mládenec a dróžka)

Muzikanti pro ženicha a pro mládence a s hudbou k nevěstě

Zpívalo se, požehnání - dróžka

S hudbou do kostela pěšky

Mládenci zůstali v sakristii. Děvčata v kostele, když šli sezdávat, 1. družba s 1. družičkou.

Z kostela do hospody (*keró vzal k tanci, ta byla jeho dróžka.* Nebylo sólo, všichni dohromady tancovali. Pak šli *do domo, něco se zakóslo. Pak do hospode.*

Pak se pořádně jedlo, šlo se za stoly.

Když šli ráno pro nevěstu, bylo zamčeno. Vyhodili ženichovi pometlo a on je hodil *přes kalenico.*

Až nosili na stoly, mládenec schválně rozbil hrnec.

Když šli z kostela, tak zalikovali mládenci.

Dva dni svatba, 1. den nevěsta, 2. den ženich - *vyslóžené koláč* vezli té nevěstě, mládenec, nesl /koláč/ na hlavě. Neměla to dělat hospodyně /péct koláč/.

Chudobní z chalup měli svatbu jeden den.

Plášť měl ženich, pak v tom chodil na Boží Tělo, Vzkříšení, když nosili nebesa. Dnes už nic, protože to *dávale do hrobo.* Stejně jako Tvarožná. První družba měl tzv. ručník, když nosil na stoly.

Tenkrát chodili družičky i družbi zvlášť, ne dohromady.

Smrt a pohřeb:

Smrt: pes vyl, ťuhýk, *v domě bóchlo*, obraz spadl, *zastavile se hodine. Vobnášeli hromničkó* /zemřelého/. Na slepičím peří nemůže umřít. Nemohl umřít, když někdo moc plakal, někoho čekal. Když umřel, otevřelo se okno. Mrtvý /byl/ na zemi na žitné slámě, na zemi přikrytý *bílóplachtó.* Přichozí pokropil klásky - svěcenó vodó. Podvázali mu bradu, zatlačili oči. *Vyhlídá* - otevřené oko.

Svobodným na máry bílá vyšívaná plachta.

Do rakve šestinedělce: *nůžke, jehlo, niti* - chodí zašívat dítěti oblečení.

Chodilo se zvat druhý den na pohřeb.

Celou noc svítilo světlo, bylo to nebezpečné (protože bývalo z toho moc požárů z toho).

Bobtnajícímu /dávali/ na tělo žehličku. /Radili/ *některó trohlo řemenama stáhnót.* Voda z mrtvého se vylila tam, kde nic nerostlo. Strožok i sláma ze země se spálily venku na poli (Dobytku se to nesmělo dat). Vlasy se spálily (vyčesané). Otce vynášeli synové, třikrát kříž mezi dveřmi - loučili se; druhé přátele, *sósedi, ale néviс rodina.* Na hřbitově děkoval *néstarší z rodine.* Nohama napřed, nesou ho celou cestu. *Pozvyčítali* nad hrobem.

Oblékání do rakve: muži bílé podvlékačky, mladí, staří, a bílá košile. Svobodné v rakvi celé bílé (sukně, fěrtoch, kacabajka, věnec). Když vykopávali /kostru/, z věnce byly drátky - ta byla svobodná. Košile do rakve se chystá nová. Jinak vše černé, bez botů. Když /mrtvolu/ nemohli obléct, byla ztuhlá, řeklo se: *Teti, povolte, Lojzko, povol. Povolila a dalo se to obléct. Musí ten mrtvé troško slešet.*

/Na pohřbu svobodná družička/: všechno bílý, jen kacabajka černá, zapletené vlasy a věnce, ostatní v tmavých šatech.

Maškarád - chlap + baba dohromady, hlava otočená dozadu

Hody. Dříve se nenosily zástěry (chlapci), ta móda přišla později. Červené kordule čistě jen pro stárky (pro svobodné). Kytice na klobouci položené - kupovalo se v Brně, děvčata to nekupovala, zaplatilo se to z peněz na řad.

Mikuláš s čertem, *jabka bele vzácny, dřív jich tolik nebelo.*

Dorota: věneček, bílé šaty; kat - plášť a šavli; *Dófila* nepamatuje. Král - koruna, plášť.

*

OCHOZ u Brna

František Trávníček, nar. 1877

Rekruti, paví pera s drátem a mašličkami, asi 3 leta to ještě nosili. Nevěsty to nastrojily. Kytky jim koupili neodvedení. *Za čepicó veržinke* neodvedení.

Svatba: družbi neměli ručníky. *Každé dostal kytko s rozmarýnem.*

Stárci a stárky obědvali v hospodě. Husa, pondělí a úterý.To už ten hospodské věděl, co chystat. V neděli zase husa. Ženský neplatily /na zábavy/ jako včil. Jen na hody a na *vostatke*

Z Habrůvke chodili ***tři králi****, bílý košile až po kostke nebo po kolena, papirový čepice, čepice s křížkem, jeden měl halaperdo, jeden šavlo. Třetí měl něco co kóřilo jako kadidlo* (hrnek)

Pohřeb: dříve *bílý podvlíkačke a košila.* Ženský - *1 sukňa, kacabajka ze šuchama - bílý*

Vostatke, koblihy v pondělí, *trdelnike* na dřívkách

Pluh se postříkal *svěcenó vodó* **při prvním setí**

Ženská, když šla ***ponéprv na trávo***, jak přišla z tráve, polili jo vodó

Když se mělo jet, když se začalo jet, /udělali/ kříž bičem před konima.

Na **smrtnou neděli** *řetaze z vajíček na smrčko*

Na velikonoce chlapci *s fišpankama nebo žilema*, červený vajička, monogram - nevěsta + ženich, *bele ženský, který to homěle veškrabuvany*

Na Bílou sobotu se světila voda a chvojka a šindel - *nadělale se křížke a ketke a v křížový dňa se to zapichovalo na roli* - na dvě tři místa na ozimech.

Na **1. máje** *za vokna chebzovy větve.*

Pajduláci nastrojeni na střecho, postel /dávali chlapci/

Dožínke - s konima /jelí/ na roli. *Nastrojil kose, srpe, koně namašlile, věnec se udělal, nesli ho do dumo, na vrata se dal, až uschl, zahodil se.*

Hody: Už tenkrát *bílý zástěre, nachestala stárka*. Byly kratší a užší, později stejné. *Stárke kupovale fábore a rozmarýn.* Červené kordule pak nosili do kostela. Modrý a jiný ženáči. Ti je nosili stále do kostela. Svobodní kordule jen na hody a v kostele, když /byla/ za ně mša v máji.

Rozmarýny nosili na talířku po hospodě a prodávali, po vesnici do každého čísla dávali.

Mikuláš a čert (cukrlata)

Štědré deň: Čočková polívka, *sušeny hříbke na máčko, jablka syrovy a křížalke* (vařené všechno ovoce), med, *buchte. Každýmu zvířeti ve chlívě kósek buchte s medem. Do stodole se házele škarópke z vajec*, svěcených na Velikonoce, *abe tam nebele meši.*

Dorota v bílým, věneček - moc jich chodilo, ale 12, chlapci pláště vypůjčený od tatínků, *kat měl meč sebó*

TELNICE

Anděla Charožková, nar. 1882

Narození: na úvod měla rodička nové vlňák, ostatní také, ale ne nový. *Hóvodke* = hostina.

Babička měli kmotřenku a ta jim říkali: Hanýžko nechoď ven, ať se ti něco nestane. Hale mně se nic nestane. Šla do pola a takové vítr se spustil a ten vozék ji převrátil. Taková vichřica to bela. Svalil jo a chlapca vevalil z vozéka a chlapec oslepl. Dycky si dávala vinu: měla sem kmotřenko poslechnót.

Bóřku, rvačku, neštěstí nese /šestinedělka/. *Dycky se něco stalo. V kótě plachte. Čaroděnica jo podfókne, když 6 nedělka veleze.*

Lůžko *do hnoja a nebo do pola.*

Do roku /dítěti/ nestříhat nehty. *Vylizovale voči, svěcenó vodó* /vytírali/ *voči.*

Psotník - /dítě/ zmodralo, *hadýrka + vřelá voda, na žalódeček, prsíčka - dítě se lekne a přinde k sobě.*

Rekruti - až šli z Brna, měli za kloboukem kytku. *Keré bel odvedené, dostal to ketko od kamaráda*

Svatba: /družbové/ zástěrku měli, dostali od *dróžky*. Měli to jenom ke stolům.

Když se vdávala z domu, děvčata zalikovaly. Když svatebčané šli z kostela a chlapci jeli na koních až k domu a vedli nevěstu až k domu, kde bylo zalikování. Na konich maryšáky a hedvábný šátky. V botách žerď, prapor - hedvábný šátek přišpendlený na papírovém podkladu. Zlatý, stříbrný papír.

Kytky za kloboukem.

Na svatbu: dům zamčený, nevěsta dřevěným nožem /má/ krájet, vyhodili pometlo, musela zametat, *aby nebela prašivá*. Ze zamčeného domu *prásk hrnec s cukrlatama než došli ke dveřum*. Když se šlo do kostela a z kostela, střílelo se.

Pohřeb: /smrt oznamuje/ ťuhýk, pojď, pojď.

To teda je pravda. Manžel mně padl ve válce. Hledala sem jé čtyry leta. Furt sem si myslela, že je nebožtík. Kamarád přišel na dovolenó. Já ti dovedo Franty. A sám padl. Druhé taky sliboval, za tédeň telegram - také homřel. Až za čtyry leta napsal jeden, že je nebožtík. V Rusko. Když ten první odjel, doletěl čáp a chodil po té jejich střeše. Lidi po něm házeli. Žena velezla: toto bode neštěstí. Za dva dny telegram. Take homřel. Černá slípka kokrhá - té patří hned uťat hlavu. Tó nenechat. Pes vyje, obraz spadne, hodiny se zastavijó.

To já sem měla švagra ten furt volal tate našeho. Tak sem vzala fotografijo, dala sem mo jo za hlavo. Za půl hodiny skonal. Že má něco těžkyho na svědomí.

Nesmi se otevřít okno, nebo /mrtvola/ nabobtná. Tihlička se dala /na tělo/ nebo nějaký železo.

Na žitnó slámo /položili mrtvolu/. *Svázale ruce.* Manželům křížek, růženec na ruce.

Bílý podvlíkačke a košile vyšitý. Babičkám marinke světly.

Svobodné bílé šaty, věneček na hlavě, myrta.

Dróžky v bílým.

V Měníně: *i babičky i dědóšci v bílech* /šatech/, *když si to přije.*

Babičke mívale v huzílkách nachystany /oblečení do rakve/. Boty ne.

Hluk nesmí být. Světlo i v noci. Za starých časů se zvalo na pohřeb.

Nesměl mít otevřený oči - *vyhlídne. Palcama nebo šesťákem* /mu zatlačili oči/. *Podvázale brado.*

Třikrát kříž ve dveřích udělali - *lóčí se s domem*. Rodina ho vynášela, pak kamarádi, sousedi. Dřív z každého domu. Bílá truhla; děvčata *kytečke s bíléma kvítkama v ruce.*

Pokropili /zemřelého/ *kláskama. Na zemi byl přikryté plachtó.* Nebylo naříkání nad hrobem. Starší bratr na hřbitově děkoval.

Dřív byla trachta - *všeci na pohřebě. Párke, chleba, rohlíke, pivo.*

Smrť vodívali na ***smrtnó nedělo****. Panna na hůlkách, rukávce, sukňa, nosile jo po dědině Všecko bílý, čepičko gorálkovó velkó.*

/vejce/ *Prodale na knížke do škole.* Děvčátka ze škole.

Hody - mládenci červeny kordule, modry kalhoty, zástěry, které jim dávaly stárky. Kytky byly položeny, kupovali si je chlapci sami. Zástěry - mřížky prostředkem, vzadu *zavázany mašle*. Na rozmarýně za *klobókem mašla.*

Řehoř: *Papírový čepice, papírový šerpy přes rameno, s dřevěnó šabló*, pás papírový, 7 chlapců.

Na svatého Řehoře památka se činí
svatá církev všeobecná po všem světě nyní.
Nejprve boha znáti, stvořitele svého,
víru svatou obnovovat po všem věku svého.
Panímámo vajíčko, panímámo maso, panímámo sádlo.
Vajíčka prodale - grécare /dali/ *na knížke do škole*

TELNICE

Hynek Konečný, nar. 1873 a Anna Konečná, nar. 1879

Narození: *Plíne na křtine*, na úvod, na slavnosti

Nové vlňák k úvodu. Nepoctivá k úvodu - krátká svíčka, manželka měla dlouhou svíčku

Těhotná nemá chodit do pole, k muzice.

Svatba: *Precna* /koláč/ upleteny vlnovky a *růžičke* přímo na těstě, *z toho samýho naparáděný, pěkný to bévalo.*

Za tédeň trachta - budó čepit nevěsto.

Pohřeb: bílá ozdobená truhla, svobodný bílý v truhle

Kdo se voběsil, zastřelil, pochovali ho v tom, v čem byl. *Za márnico.* Jen jeden má kříž, adjunkt.

Smrt a pohřeb

Když zemřela šestinedělka, tak (na seknici bela ráhna na sušení plínek) pozůstalí to dítě vošetřuvale. Najednó pré v te seknici je tam světlo. To dítě začalo plakat. Podívali se na plínky, te se třepale, jak když je vetahuje. Ti pozůstalí povídali. Počké pré, maminka už de. V tom pré se dítě utišilo a spalo dál.

Náprstek, jelito, niti, nůžky do rakve.

Vekopale truhlo, když stavěle školo. Vedělalo jo ven a votevřele a bela tam kostra a měla nůžke, náprstek a jehlo v té truhli.

Votevřele všecke dveři (smrt)

Obr. 7. Bosonohy, informátorka, 50. léta 20. st.
Abb. 7. Zeitgenossin aus Brno-Bosonohy, 1950er Jahre. Fotoarchiv des EI MLM.

Sósedi z rodiny se modlili růženec večer a almužnice, žebračke, dostaly peníze

Každó soboto chudobny žene chodily po almužně. Z každého domo jim dávale móko. Pak se rozdělile. Ty se chodily modlit. Přede mšó svató se modlívaly v kostele.

Tenkrát bylo hůř, ale lidi si pomáhali, byli přátelštější.

Naříkalo se /u hrobu/

Maškaři medvěd - kožich, hrachovina. Dřív byl za *maškaráda* /když se někdo přestrojil/ dnes je to moderní. Oblečený za ženský s putnou (sbírala vajíčka, sádlo). *To prodale, propile.* Za cigánku.

Smrť, smrtolka - hodili ji do vody, bílé šaty

Řehoř - pruhované šerpy a pás, dřevěné meče, *střapce udělaný, dědili to, vepučívale.* (Kaizl prý zavedl Řehoře a Dorotu. Býval u hraběte knězem)

Svátek Filipa a Jakuba:

Pamatuje se na kázání, že nejsou čarodějnice. *Při požehnání byly vobrácený zádama. Krávy dojijó kryv.*

Májke proto čarodějnicím všude, z chebzo

Za robote bel hospodářem, hodné člověk bel. Voni chodívali ***na filipojakubskó noc*** *na křižní ceste vo půlnoci, šli vyhlídat čaroděnice. Só nahý, sbírajó roso na vosení, abe jim krávy dojile. Dědóško, já bych vzal palico a nabil jim. Chlapče, voni pré be tě roztrhale.*

Hody - tři dni. Muzikanti se živili u stárky. Pokaždé od stárka muzikanti /se vyšlo/

/Stárci/ červená kordula (mosazný knofliky), klobouk s kytkou na levé straně (kupovali si sami). Bílá košile, tenká, jemná, vyšívaná. Zástěra vyšívaná, obstarávala se v rodině (sestra). Rozmarýna. Vše kupováno v Brně, v Židlochovicích, nebo se jezdilo do Šlapanic.

/Tam byly/ *vybrané květinářke, krásnó práco dělale.*

Půlky v neděli do kostela, i hedvábné rukávce, kněží zakázali chodit s holýma rukama.

Mikuláš, čert - řetaz, červené jazyk

Obr. 8. Troubsko, 1956, Boží tělo, foto neznámý.
Abb. 8. Fronleichnam in Troubsko bei Brünn, 1956. Fotoarchiv des EI MLM.

Pajduláci ze suchých karlátek, v květináči *napichaná „zahrádka", na špélkách napichany cukroví, jabka, karlátka*, na Mikuláše

Dorota v bílém, věneček, *Dófil*, král-plášť + korunu, kat měl dřevěné meč, hodně děti

Vítání biskupa: mládenci jeli na koních v červených kordulách

Mótnice, Těšane - iná krýv, to sme říkali Slováci.

Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace Moravské zemské muzeum (DKRVO, MK000094862).

POZNÁMKY

1 Obchůzky se smrtkou na severním Znojemsku. Časopis Moravského muzea 43–44, 1968/1969, s. 175–206.
2 Pověry kolem narození a smrti na Brněnsku. Věstník Národopisné společnosti československé č. 2–4, 1964, s. 31–38.
3 Pohřební obrázky – dobový jev dvacátého století. Folia ethnographica 34–35, 2000–2001, s. 105–121.
4 Obřadní pokrmy na Znojemsku. Národopisné aktuality 11, 1974, s. 185–198. – Štědrovečerní pokrmy v jihomoravském pohraničí. In: Agrikultura carpatica III. Rožnov pod Radhoštěm 1985, s. 75–82.
5 Formy postu v lidovém prostředí. Folia ethnographica 26, 1992, s. 31–39.
6 Pohřební pohoštění a hostiny v jihomoravském pohraničí. Národopisné aktuality 16, 1979, s. 34–44.
7 Lidový kroj na Brněnsku. Střelice u Brna. Časopis Moravského muzea 40, 1955, s. 164–176.
8 Obřadní kroj na Brněnsku. Časopis Moravského musea 44, 1959, s. 151–161.
9 Věrný přepis záznamů doplňují slova objasňující či vysvětlující jev či situaci: jsou uvedeny menším písmem v závorkách. Jednotlivé výrazy a celé pasáže v nářečí publikujeme v kurzívě. Pro přehlednost a snazší orientaci řadíme jednotlivé záznamy podle běhu lidského života a obyčejů v průběhu kalendářního roku.

AUFZEICHNUNGEN ÜBER VOLKSSITTEN AUS FELDFORSCHUNGEN VON MIROSLAVA LUDVÍKOVÁ IN DER BRÜNNER GEGEND (1954–1957)

Zusammenfassung

Die Wissenschafts- und Sammeltätigkeit von Miroslava Ludvíková (1923–2005) war vorzugsweise auf die materielle Kultur ausgerichtet und die Volkskleidung und Volkskost waren ihre Hauptthemen. Sie interessierte sich auch für weitere Seiten des Volkslebens einschließlich der Volkssitten und die Erkenntnisse aus ihren Forschungen publizierte sie in wissenschaftlichen Studien. Die Sammel- und Forschungsreisen von Miroslava Ludvíková in die Umgebung von Brünn fallen in die zweite Hälfte der 1950er Jahre, wenn sie sich für die Volkskultur und Ethnographie zu interessieren begann. Aufzeichnungen aus jener Zeit betreffen hauptsächlich volkstümliche Zeremonien, Jahres- und Familiensitten und -feste. Es sind Aufzeichnungen der Gespräche mit Zeitgenossen, die im letzten Viertel des 19. und am Anfang des 20. Jahrhunderts geboren waren, die teilweise retrospektiv sind und teilweise die Situation in der ersten Hälfte der 1950er Jahre widerspiegeln. Die Informationen sind mit Bleistift in linierten Schulheften geschrieben. Sie enthalten Eintragungen aus den Jahren 1954 bis 1957 aus den Gemeinden Střelice u Brna, Tuřany, Líšeň, Tvarožná, Ochoz u Brna, Telnice. Aus dem Quellenmaterial, das die Feldtagebücher von Miroslava Ludvíková bieten, wählte die Autorin jene Teile aus, die traditionelle Sitten betreffen. Das gewonnene Material erweitert den ethnographischen Blick auf die Volkskultur der Brünner Gegend und ist für weitere Forschungen verfügbar.